

## סיפור יציאת מצרים

### (א) יחס לזכירה

#### (1) מצות זכירה

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יב עמוד ב  
משנה. **מזכירין יציאת מצרים בלילות**. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: +דברים ט"ז+ למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך. ימי חיידך - הימים, כל ימי חיידך - הלילות; וחכמים אומרים: ימי חיידך - העולם הזה, כל - להביא לימות המשיח.

**פרי מגדים** פתיחה להלכות קריאת שמע אות ד'  
יש להקשות שכיון שמצות עשה להזכיר יציאת מצרים בכל יום ביום ובלילה וכו', למה הוצרך לכתוב והגדת לבנך ביום ההוא לאמר- **והרי בכל יום הוא מחוייב להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה?**

מנחת חינוך מצוה כא  
והנה לכאוי צ"ע על הרמב"ם דמונה המצוה לספר בליל ט"ו, **מאי מעליותא דליל זה מכל הלילות**, הא המצוה להזכיר יצי"מ בכל יום ובכל לילה ע"י ברכות כו', אף דלכאוי חכמים פליגי מ"מ רוב הפוסקים והרמב"ם בכללם כו' פסקו כבן זומא דמצוה להזכיר יצי"מ ביום ובלילה כו' א"כ מאי ניתוסף בליל ט"ו כו'

#### (2) שיטת הרמב"ם

##### א. השמטת זכירה ממנין המצות

**ספר המצוות לרמב"ם** מצות עשה קנז  
והמצוה הקנ"ז היא שצונו לספר ביציאת מצרים **בליל חמשה עשר בניסן** בתחלת הלילה כפי צחות לשון המספר. וכל מה שיוסיף במאמר ויאריך הדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם ומה שעשו עמנו המצרים מעול וחמס ואיך לקח השם נקמתנו מהם **ובהודות לו** ית' על מה שגמלנו מחסדיו יהיה יותר טוב. כמו שאמרו (הגש"פ) כל המאריך לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. והכתוב שבא על הצווי הזה הוא אמרו ית' (ס"פ בא) והגדת לבנך ביום ההוא וכו'.

**רמב"ם** הלכות קריאת שמע פרק א  
הלכה ג אע"פ שאין מצות ציצית נוהגת בלילה קוראין אותה בלילה מפני שיש בה זכרון יציאת מצרים **ומצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה** שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך, וקריאת שלש פרשיות אלו על סדר זה היא הנקראת **קריאת שמע**.

זוהר הרקיע אות כו (לא ציטוט מדויק)  
נראה דס"ל להרמב"ם דמצוות הזכירה בכל יום נכללת במצוות והגדת לבנך

##### ב. התלות במקור

**רמב"ם יד החזקה** הלכות חמץ ומצה פרק ז  
(א) מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר (שמות י"ג) **זכור את היום** הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר (שמות כ') **זכור את יום השבת**

קרבן אורה ברכות ג. ד"ה והנה יציאת  
והנה יציאת מצרים בכל יום מבואר בש"ס דמה"ת היא **ולא ידעתי לכאורה למה לא מנאו הרמב"ם ז"ל במנין המצות כי לא מנה אלא הסיפור בליל פסח לבד** וזכירה דעמלק וגם זכירת שבת במנין המצות ומצות זכירת יציאת מצרים בכל יום לא מנה כלל.

ונראה דזכירה דשבת ומעשה עמלק זכירה שלהם נאמר בלשון צווי- זכור את יום השבת, זכור את אשר עשה לך עמלק, אבל זכירה דיציאת מצרים לא נאמר בלשון צו... למען תזכור ואם כן אדלעיל קאי- אמצוה דפסח ומצה שמחמתן תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך. וממילא ש"מ דצריך לזכור יציאת מצרים כל הימים אינו נכנס במנין המצות. ועיקר מצות זכירת יציאת מצרים הוא בליל פסח לבד שנא' זכור את היום הזה וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות חמץ ומצה

צל"ח מסכת ברכות דף יב עמוד ב  
ונתתי לבי לדבר זה והדרנא בי ויפה כיוונו שלא מנו מצוה זו במנין המצות, כיון שלא נאמרה מצוה זו בלשון צווי, דאם היה כתיב זכור את יום צאתך וגוי' היתה נחשבת מצוה לעצמה, אבל כיון דכתיב למען תזכור וגוי' אדלעיל קאי, ונתנית טעם הוא למה דכתיב לעיל מיניה מצות אכילת פסח ואכילת מצה, ונתן טעם שע"י זה תזכור את יום צאתך וגוי', וכן פירש"י שם בחומש [דברים ט"ז, ג'] למען תזכור ע"י אכילת הפסח והמצה יום צאתך, עכ"ל רש"י.  
ואף שבממילא אנו למדים שזכירת יציאת מצרים כל ימי חיידך היא מצוה, וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"א מק"ש הלכה ג' ומצה להזכיר יציאת מצרים וכו', מ"מ אינו נכנס בכלל מנין רמ"ח מצות, וזה דומה למה שהשריש הרמב"ם בשרשיו שורש חמישי, ואם כי יש לדחות שאינו דומה ממש, מכל מקום הענין מצד עצמו נכון הוא.

דברים פרק טז  
(ב) וזבחת פסח לידוד אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ידוד לשכן שמו שם :  
(ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך :

## ב) מאפייני הסיפור

### 1) הפורמט

משנה מסכת פסחים דף קטז עמוד א  
 מזגו לו כוס שני, **וכאן הבן שואל אביו. ואם אין דעת בן, אביו מלמדו** מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה? שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור? שבכל הלילות אנו אוכלין בשר עלי שלוק ומבושל, הלילה הזה כולו עלי? שבכל הלילות (אין) אנו (חייבים לטבל אפילו) + מסורת הש"ס: [מטבילין] + פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים?

ספר שמות פרק יג  
 (יד) וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְדֹנָד מִמִּצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים:

ספר מצות קטן מצוה קמד  
 להגיד לבנו בליל טו ניסן יציאת מצרים

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז (המשך)  
 הלכה ב מצוה **להודיע לבנים** ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לבנך, לפי דעתו של בן אביו מלמדו, כיצד אם היה קטן או טיפש אומר לו בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות, ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו הכל לפי דעתו של בן.

הלכה ג  
 וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישלב להם ויאמר להם כך וכך אירע וכך וכך היה. וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו, אין לו בן אשתו שואלתו, אין לו אשה שואלתו זה את זה מה נשתנה הלילה הזה, ואפילו היו כולן חכמים, היה לבדו שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה. +/השגת הראב"ד/ חוטפין מצה. א"א פירוש אחר ממהרין לאכול כדי שלא ישנו. +

ספר מנחת חינוך - מצוה כא - אות א  
 ולפי מה שכתבנו אפשר לומר, דתמיד המצוה להזכיר בפני עצמו ולא להגיד לבנו, וכאן המצוה לספר לבנו, אבל אם אין עמו אחר המצוה להזכיר בעצמו שיהא לשאר הלילות. אך כיון דעיקר מצוה המחודשת לספר לאחר, **א"כ למה הביא הר"מ פסוק זה דזכור**, תיפוק ליה דחייב כמו בכל הלילות מפסוק למען תזכור, כמו שדרשו בש"ס ברכות שם מפסוק זה, ומביאו הוא בעצמו בהל' קריאת שמע כמו שהבאנו, ע"ש.

## 2) התוכן

משנה מסכת פסחים דף קטז עמוד א (המשך)  
ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו.

**מתחיל בגנות ומסיים בשבח,**

**וזורש + דברים כו + מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה.**

רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר (עמוד ב) **שלשה דברים** אלו בפסח **לא יצא ידי חובתו**.  
 ואלו הן: פסח, מצה, ומרור:  
 פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים [שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר  
 פסח וגו']  
 מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים [שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וגו']  
 מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר [וימררו את חייהם וגו']

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז (המשך)  
 הלכה ד

וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח

כיצד מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין  
 אחר ע"ז, ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבנו ליחודו,  
 וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו ומסיים בנסים ונפלאות  
 שנעשו לנו... והוא שידרוש + דברים כ"ו + מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה...

הלכה ה

כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר לא יצא ידי חובתו ואלו הן, פסח מצה ומרור,  
 פסח על שם שפסח המקום ב"ה על בתי אבותינו במצרים שנאמר + שמות י"ב + ואמרתם זבח פסח  
 הוא לה' וגו', מרורים על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, מצה על שם שנגאלו,  
 ודברים האלו כולן הן הנקראין הגדה.

### 3) הלל/הודאה כחלק מהמצוה

משנה מסכת פסחים דף קטז עמוד א (המשך)  
לפיכך אנחנו חייבים להודות **להלל לשבח** לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה  
לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב  
ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קנז  
והמצוה הקנ"ז היא שצונו לספר ביציאת מצרים **בליל חמשה עשר בניסן** בתחלת הלילה כפי צחות  
לשון המספר. וכל מה שיוסיף במאמר ויאריך הדברים בהגדלת מה שעשה לנו השם ומה שעשו  
עמנו המצרים מעול וחמס ואיך לקח השם נקמתנו מהם **ובהודות לו** ית' על מה שגמלנו מחסדיו  
יהיה יותר טוב. כמו שאמרו (הגש"פ) כל המאריך לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. והכתוב  
שבא על הצווי הזה הוא אמרו ית' (ס"פ בא) והגדת לבנך ביום ההוא וכו'.

רמב"ן ספר שמות פרק יב  
(מב) וטעם הוא הלילה הזה לה' שמורים לכל בני ישראל לדורותם - שזה הלילה שהיה שמור לשם  
להוציאם ממצרים הוא לה', כלומר מקודש לשמו, שמורים לכל בני ישראל לדורותם,  
שישמרו אותו לעבוד בו לפניו באכילת הפסח וזכירת הנסים, **ולתת הלל והודאה לשמו**,  
כמו שאמר (להלן יג ז) ושמרת את החקה הזאת, ואמר (דברים טז א) שמור את חדש האביב

ספר החינוך מצוה כא  
לספר בענין יציאת מצרים בליל חמשה עשר בניסן כל אחד כפי צחות לשונו, **ולהלל ולשבח השם**  
**יתברך על כל הנסים שעשה לנו שם**, שנאמר [שמות י"ג, ח'] והגדת לבנך וגו'.  
וכבר פירשו חכמים דמצות הגדה זו היא בליל חמשה עשר בניסן בשעת אכילת מצה,

זוהר חלק ב דף מ/ב  
ביה שעתא כניש קודשא בריך הוא לכל פמלייא דיליה, ואמר לון זילו ושמעו ספורה **דשבחא** דילי  
דקא משתעו בני וחדאן בפורקני, כדין כלהו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדייהו דישראל, ושמעין  
ספורה **דשבחא** דקא חדאן בחדוה דפורקנא דמריהון,  
כדין אתיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא, על כל אינון נסין וגבורן, ואודאן ליה על עמא קדישא  
דאית ליה בארעא, דחדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון.  
כדין אתוסף ליה חילא וגבורתא לעילא, וישראל בההוא ספורה יהבי חילא למאריהון, כמלכא  
דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה, וכלהו דחלין מקמיה, ואסתלק יקריה על  
כלהו, ובגין כך אית לשבחא ולאשתעי בספור דא

#### א. יישום דיני סיפור להלל

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטו עמוד ב  
אמר שמואל: +דברים טז+ לחם עני (כתיב) - לחם שעונין עליו דברים  
תניא נמי הכי לחם עני - לחם שעונין עליו דברים **הרבה**

רש"י על מסכת פסחים דף לו עמוד א  
שעונין עליו דברים - שגומרים עליו את **ההלל**, ואומרים עליו הגדה.

ר"ן על הרי"ף מגילה דף ז עמוד א  
וכן בהלל. שבלילי פסחים החמירו בתוס' שלא לקרותו אחר חצות:

## ב. כל ההגדה כשבח והלל

ספר שמות פרק יג

(ח) וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶיךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעָבוּר זֶה עָשָׂה יְדָדָד לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם :

ספר אבןדרהם סדר ההגדה ופירושה

ונקראה הגדה על שם (שמות יג, ח) והגדת לבנך ביום ההוא וכו'.

ועוד מפני שמגיד בה ענין יציאת מצרים הנסים ונפלאות שעשה עמנו הקב"ה באותו זמן. ויש מפרשים **הגדה שהוא לשון הודאה ושבח להקב"ה** על שהוציאנו מארץ מצרים כמו שמתרגם בירושלמי הגדתי היום לה' אלהיך (דברים כו, ג) שבחית יומא דין. וכן תרגמו רבינו סעדיה בערב.

ספר דברים פרק כו

(ג) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו **הגדתי** היום לידוד אלהיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ידוד לאבתינו לתת לנו :

תרגום יונתן על ספר דברים פרק כו

(ג) ותיעלון לות כהנא די יהוי ממני לכהן רב ביומיא האינון ותימרון ליה **אודינן** יומא דין קדם יי

ספר תהילים פרק צב

(ב) טוב להודות לידוד ולזמר לשמך עליון :

(ג) להגיד בבקר חסדך ואמונתך בגלילות :

הלכות פסוקות מהגאונים ס' קסה/ספר האורה לרש"י ס' פט (לא ציטוט מדויק)

ההגדה צריכה להיאמר על היין משום דאין אומרים **שירה** אלא על היין

מדרש הגדול פרשת וארא

אמר רב הונא מצינו מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים **שצריך אדם ליתן שבח והודיה לה' על מעשה נס**, מן התורה דכתיב **למען תספר באזני בנך ובן בנך**, ואומר למען ספר שמי בכל הארץ, מן הנביאים דכתיב חסדי ה' אזכיר תהלות ה', ואומר...

הגדה של פסח

ואפילו כלנו חכמים, כלנו נבונים, כלנו זקנים, כלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים

אבןדרהם סדר ההגדה ופירושה ד"ה עבדים היינו

ואפילו כולנו חכמים, שכבר ידענו דרכי ה', כולנו נבונים, שמבינים אנחנו הכוונה במצוות, ובסדר רב עמרם גרס כולנו זקנים, שכבר שמענו והגדנו זה כמה שנים, כולנו יודעים את התורה, ומה שנוציא מפינו ידענוהו, אעפ"כ אנו מצוויין לספר ביצי"מ **בשמחה ובהודאה**

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז/א

אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה עבדא דמפיק ליה מריה לחירות ויהיב ליה כספא ודהבא מאי בעי למימר ליה אמר ליה **בעי לאודויי ולשבוחי** אמר ליה **פטרותן** מלומר...

## ג) חלקי הסיפור

### 1) מתחיל בגנות ומסיים בשבח - מסגרת הסיפור

משנה מסכת פסחים דף קטז עמוד א  
מתחיל בגנות ומסיים בשבח,

ודורש +דברים כו+ מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה.  
רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר (עמוד ב) שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו.  
ואלו הן: פסח, מצה, ומרור:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז עמוד א  
מתחיל בגנות ומסיים בשבח מאי בגנות?

רב אמר: מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו.  
ושמואל אמר: עבדים היינו.

ספר דברים פרק ו

(כ) כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם:  
(כא) וְאָמַרְתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:  
(כב) וַיִּתֶּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמִפְתֹּתִים גְּדֹלִים וְרַעִים בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ:  
(כג) וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הִבִּיא אֶתְנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:  
(כד) וַיִּצְּוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֵּינוּ  
כְּהַיּוֹם הַזֶּה:

ספר יהושע פרק כד

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תִּרְחַ  
אֲבִי אֲבָרָהָם וְאָבִי נַחֲוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:  
(ג) וְאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרָהָם מֵעֶבֶר הַנָּהָר וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל אָרֶץ כְּנָעַן וְאָרַב אֶת זָרְעוֹ  
וְאֶתָּן לוֹ אֶת יִצְחָק:  
(ד) וְאֶתָּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו וְאֶתָּן לְעֵשָׂו אֶת הַר שְׁעִיר לְרִשְׁתּוֹ אוֹתוֹ וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם:  
(ה) וְאֶשְׁלַח אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וְאֶגְּף אֶת מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ וְאַחַר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם:

ספר אבודרהם סדר ההגדה ופירושה

רבא סבר כיון שכל ענין היום הוא יציאת מצרים אין לנו להזכיר גנות אחר כי אם אותו עבדות של  
מצרים. ואביי סבר כיון שבידינו להזכיר גנות ושבח של מצרים להודיע כמה שבחו של מקום כי  
מאשפות ירים אביון יש לו להזכיר גנות כי אבותינו היו עובדי עכו"ם  
ואין גנות (בעולם הזה) [כע"ז] וגדול הוא מגנות של עבדות ואעפ"כ קרבנו המקום לעבודתו.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ד

וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח כיצד?

מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין אחר  
ע"ז, ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבתנו ליחודו,  
וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו ומסיים בנסיים ונפלאות  
שנעשו לנו ובחירותנו,

## 2) ארמי אבד אבי- ההארכה

משנה מסכת פסחים דף קטז עמוד א  
מתחיל בגנות ומסיים בשבח,

דורש + דברים כו+ מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה.

רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר (עמוד ב) שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו.  
ואלו הן: פסח, מצה, ומרור:

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ד  
והוא שידרוש + דברים כ"ו+ מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה,  
וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.

## 3) רבן גמליאל- הקישור לחפצים

משנה מסכת פסחים דף קטז עמוד א  
מתחיל בגנות ומסיים בשבח,

דורש + דברים כו+ מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה.

רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר (עמוד ב) שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו.  
ואלו הן: פסח, מצה, ומרור:

פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים [שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר  
פסח וגו']

מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים [שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וגו']  
מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר [וימררו את חייהם וגו']

רמב"ם יד החזקה - הלכות חמץ ומצה פרק ח

(ד) ומחזיר השלחן לפניו ואומר פסח זה שאנו אוכלין על שם שפסח המקום על בתי אבותינו  
במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' ומגביה המרור בידו ואומר מרור זה שאנו אוכלין על  
שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים שנאמר וימררו את חייהם ומגביה המצה בידו  
ואומר מצה זו שאנו אוכלין על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך  
מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וכו'

ספר שמות פרק יב

(כו) וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֶבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם:

(כז) וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לֵידוּד אֲשֶׁר פָּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת  
בְּתֵינִי הִצִּיל וַיִּקַּד הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲוּ:

תוספות פסחים דף קטז/א

ואמרתם זבח פסח הוא - פי' באמירה שצריך לומר פסח זה שאנו אוכלין  
ואיתקש מצה ומרור לפסח וצ"ל נמי מצה זו מרו' זה

ספר שמות פרק יג

(ח) וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְדֹדְד לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם:

ספר שבלי הלקט סדר פסח סימן ריח

רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו פסח מצה  
ומרורים פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים וכו'  
פי' עתה חוזר על תשובת מה נשתנה כמו שפירשתי למעלה  
ועל אלו שלשה דברים מצות ההגדה מיוסדת לומר בעבור זה בזמן שמונחים לפניך

משנה מסכת פסחים פרק י

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֻמֵץ וּמִצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ מִצָּה.

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת, הַלַּיְלָה הַזֶּה מְרֹר.

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֶּשֶׂר צָלִי, שְׁלוּק, וּמִבְשָׁל, הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ צָלִי...



#### 4) בכל דור ודור... לא את אבותינו בלבד

משנה מסכת פסחים דף קטז עמוד א  
 רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר (עמוד ב) **שלשה דברים** אלו בפסח **לא יצא ידי חובתו**.  
 ואלו הן: פסח, מצה, ומרור:  
 פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים [שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר  
 פסח וגו']  
 מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים [שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וגו']  
 מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר [וימררו את חייהם וגו']

**בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים**  
 שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים

רמב"ם יד החזקה הלכות חמץ ומצה נוסח ההגדה  
 (לב) **רבן גמליאל אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו** פסח מצה  
 ומרורים:  
 (לג) פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים על שם מה על שם שפסח המקום על בתי  
 אבותינו במצרים שנאמר (שמות י"ב) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל  
 במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו:  
 (לד) מצה זו שאנו אוכלין על שם מה על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה  
 עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד שנאמר (שמות י"ב) ויאפו את הבצק אשר  
 הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו  
 להם:  
 (לה) מרורים אלו שאנו אוכלים על שם מה על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים  
 שנאמר (שמות א') וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל  
 עבודתם אשר עבדו בהם בפרך:  
 (לו) **ובכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים** שלא את אבותינו בלבד  
 גאל אלא אף אותנו גאל שנאמר (דברים ו') ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את  
 הארץ אשר נשבע לאבותינו:

#### הגדה של פסח

וְכָל הַמִּרְבֵּה לְסַפֵּר בְּיַצִּיאת מִצְרַיִם, הָרִי זֶה מְשֻׁבַּח:

בְּכַל־דּוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם לְרַאות אֶת־עַצְמוֹ,  
כְּאִילוֹ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֵאמַר: וְהַגַּדְתָּ  
לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה'  
לִי, בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם.  
לֹא אֶת־אֲבוֹתֵינוּ בַּלְבַּד, גָּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ  
הוּא, אֶלָּא אֶף אוֹתָנוּ גָּאֵל עַמָּהֶם, שְׁנֵאמַר:  
וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הָבִיא אֹתָנוּ, לְתֵת  
לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם. וַיּוֹצִיאֵנוּ ה'  
 אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה,  
**וְאֵלוֹ לֹא הוֹצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת־**  
**אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, הָרִי אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ,**  
 מְשַׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם.

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבְרָהָם וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד  
 בַּלְבַּד, עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ.  
 אֶלָּא שְׁבַכַל דּוֹר וְדוֹר, עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתָנוּ.  
 וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילָנוּ מִיָּדָם:

## 5) הלל מצרים

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז/ב  
**בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים** שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים  
**לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבדות לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה**  
**עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים עד חלמיש למעינו מים**

**וחותם בגאולה** רבי טרפון אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותם רבי עקיבא אומר כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם (מן הפסחים ומן הזבחים) [מן הזבחים ומן הפסחים] כו' עד ברוך אתה ה' גאל ישראל:

ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף כו עמוד ב  
 אבל רבינו האי גאון ז"ל כתב בתשובה שאין מברכין על הלל שבילי פסחים לגמור את ההלל **שאין אנו קוראין אותו בתורת קורין אלא בתורת אומר שירה**  
שכך שנינו ר"ג אומר וכו' ובסיפא לפיכך אנו חייבין להודות להלל וכו'  
 לפיכך אם בא אדם לברך משתקין אותו אלו דברי הגאון ז"ל  
 וכן הסכימו הגאונים רב צמח ורב יוסף ורב יצחק בן גיא ז"ל

שו"ת הרי"י מיגאש סימן מד  
 וששאלת למה אין מברכין בלילי הפסח על ההלל. דבר זה אין לו טעם אלא שכך תקנו חז"ל ונראין הדברים דהיינו טעמא שאין מברכין על ההלל אלא ביום משום דמצוה היא לקראו ביום כמו שהיו עושים במקדש שהיו ישראל קורין את ההלל על קרבנותיהן  
**אבל בלילי פסחים קריאת ההלל לאו מצוה היא שהרי לא היו עושים קרבנותיהם בלילה אלא כעין שמחת בעלים היא ונתנית שבח והודאה לפני המקום ואין מקום לברכה.**

לשון למודים (למהר"ל)  
 ורה"ג אמר שאין לברך על הלל בלילי פסחים, **שאינו מצוה**,  
 כמו שאמר לפיכך אנחנו חייבים להודות כו' שפירושו שאנחנו חייבים מעצמנו להלל...  
**כיון שהוא כאילו יצאנו ממצרים, וכמו שהם קראו את ההלל בשביל הנס בלבד...**

סדר הגדה של פסח  
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֵלְנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ הַלְלָה הַזֶּה לְאַכְל בּוֹ מִצָּה וּמִרְוֵר....

## 6) הלל אחרי הסעודה

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיח/א  
תנו רבנן רביעי: (1) גומר עליו את ההלל, (2) ואומר הלל הגדול דברי רבי טרפון...

### א. גומר עליו את ההלל- נסי העתיד

הגדת זבח פסח (לאברבנאל)  
מה שנראה לי בזה שחז"ל שיערו בהלל הזה שני חלקים: החלק הראשון מתחלתו עד 'למעינו מים'  
ידבר מיציאת מצרים וקריעת ים סוף, ולכן קראוהו הלל המצרי... כי שני הפרקים הראשנים  
מהלל עד 'למעינו מים' נאמרו על יציאת מצרים,  
**ולכן עשו בו הפסקה ותקנו אחריו ברכת הגאולה** שענינה ההודאה על גאולת מצרים ותקנו שיעשו  
אחריו מצות המצה והמרור ויאכלו הסעודה,  
**ואחריו יבוא החלק השני מן ההלל ועניינו לעתיד לבא לזמן גליות**, וכמו שאמר רבי יוחנן (פסחים  
ק"י"ח ע"א) האלה הפרקים האחרונים המורים על תחיית המתים וחבלו של משיח ומלחמת גוג  
ומגוג...

הגדה של פסח, ברכת הגאולה  
ברוך אתה ה', אלקינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו ללילה הזה,  
לאכלו מצה ומרור.  
כן, ה' אלקינו ואלהי אבותינו, יגיענו למועדים ולרגלים אחרים, הבאים לקראתנו לשלום. שמחים  
בבנין עירך, ונששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים (במוצאי שבת אומרים מן  
הפסחים ומן הזבחים), אשר יגיע דמם, על קיר מזבחה לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו, ועל  
פדות נפשונו: ברוך אתה ה', גאל ישראל...:

### ספר תהילים

פרק קטו

(א) לא לנו ידוד לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך:  
(ב) למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם:

פרק קטז

(א) אהבתי כי ישמע ידוד את קולי תחנוני:  
(ב) כי הטה אָזְנוֹ לִי וּבִימִי אֶקְרָא:  
(ג) אֶפְפוּנֵי חֲבֻלֵי מִוֶּת וּמִצָּרֵי שְׂאוֹל מִצְאוּנֵי צָרָה וַיְגוֹן אֶמְצָא:  
(ד) וּבִשְׁם יְדוּד אֶקְרָא אֲנִי יְדוּד מִלְטָה נַפְשִׁי:  
(ה) חֲנוּן יְדוּד וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מֵרַחֵם:  
(ו) שֹׁמֵר פְּתָאִים יְדוּד דַּלְתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ:  
(ז) שׁוֹבֵי נַפְשֵׁי לְמִנוּחֵיכִי כִּי יְדוּד גָּמַל עֲלֵיכִי:  
(ח) כִּי חֲלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת עֵינֵי מִן דְּמָעָה אֶת רַגְלֵי מִדְּחֵי:  
(ט) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְדוּד בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיח/א

מאי טעמא אמרינן האי? משום שיש בו חמשה דברים הללו יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן  
תורה ותחיית המתים וחבלו של משיח  
יציאת מצרים דכתיב בצאת ישראל ממצרים וקריעת ים סוף דכתיב הים ראה וינס  
מתן תורה דכתיב ההרים רקדו כאילים  
תחיית המתים דכתיב אתהלך לפני ה'  
חבלו של משיח דכתיב לא לנו ה' לא לנו  
ואמר רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו שעבוד מלכות  
איכא דאמרי אמר רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו מלחמת גוג ומגוג

## 1. יציאת מצרים כבסיס לאמונה בנסי העתיד

**ספר מצוות קטן מצוה א**  
 כשם שיש לנו להאמין שהוציאנו ממצרים דכתיב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגומר.  
**ועל כרחיך מאחר שהוא דיבור, הכי קאמר, כשם שאני רוצה שתאמינו בי שאני הוצאתי אתכם**  
**כך אני רוצה שתאמינו בי שאני ה' אלהיכם ואני עתיד לקבץ אתכם ולהושיעכם.** וכן יושענו  
 ברחמינו שנית, כדכתיב (דברים ל') ושב וקבצך מכל העמים וגומר

**ספר שמות פרק ג**  
 (יג) ויאמר משה אל האלהים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלהי אבותיכם שלחני  
 אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהים:  
 (יד) ויאמר אלהים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אלהי אבותיכם שלחני אליכם:

**רש"י על שמות פרק ג פסוק יד**  
 (יד) אהיה אשר אהיה - אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם **בשעבוד שאר מלכיות** (ברכות ט)

**סידור תפילה ברכת ראש חודש**  
 מי שעשה נסים לאבותינו ונגאל אותם מעבדות לחרות.  
**הוא יגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחינו מארבע פנות הארץ.** חברים כל ישראל ונאמר אמן:

**הגדה של פסח**  
 הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח.  
**השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישׂראל.** השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין: ...

**והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים**  
**עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם: ...**

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא **עתי** ממצרים...

חסל סידור פסח כהלכתו, ככל משפטו וחקתו. כאשר זכינו לסדר אותו, כן נזכה לעשותו. זך שוכן  
 מעונה, קומם קהל עדת מי מנה. בקרוב נהל נטעי כנה, פדוים לציון ברנה.  
**לשנה הבאה בירושלים:**

## 2. אל מוציאם ממצרים - בכל שנה ושנה

**ספר במדבר פרק כג**  
 (כב) אל מוציאם ממצרים מתועפת ראם לו:

**ספר שמות פרק יד**  
 (ח) ויחזק? הנה את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד רמה:

**אור החיים על במדבר פרק כג פסוק כב**  
 (כב) אל מוציאם ממצרים אמר מוציאם, ולא הוציאם, הגם שרבותינו ז"ל אמרו (שם לח) דאפיק  
 משמע והוכיחו מכאן, אף על פי כן יותר משמע לשון עבר, אם היה אומר הוציאם:  
 ונראה על דרך אומרם ז"ל (פסחים קטז): בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא  
 ממצרים, על כן אמרו יודעי פנימיות התורה, כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה,  
 ונוספים בעם בני ישראל, והיא הבחינה עצמה של יציאת מצרים, והוא אומר אל מוציאם,  
**כי לא יציאה ראשונה לבד, אלא בכל שנה ושנה מוציאם כנזכר:**

**הגדה של פסח**  
 מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו. ועכשו קרבנו המקום לעבודתו.

### 3. גאולה נמשכת והולכת

ישראל ותחייתו פסקא כח  
**הגאולה נמשכת היא והולכת. גאולת מצרים וגאולת העתיד השלמה היא פעולה אחת שאינה פוסקת**, פעולת היד החזקה והזרוע הנטויה, אשר החלה במצרים והיא פועלת את פעולותיה בכל המסבות. משה ואליהו גואלים הם לגאולה אחת, המתחיל והגומר, הפותח והחותם הם יחד ממלאים את החטיבה. ורוח ישראל מקשיב הוא את קול התנועות של פעולות הגאולה, ההולכות מכל המסבות עד מלא צמיחת קרן הישועה במלואה וטובה

עולת ראי"ה עמ' רע"ט  
**נטית הזרוע מורה, שלא יצא עדיין אל הפועל כל הטוב אשר דיבר ד' על ישראל**, אמנם ניכר שזרועו נטויה עלינו ועוד יגמור הטוב אשר החל. ... מפני שהיה צריך להעלותם במעלה רמה מאד... לכן היה צריך יד חזקה. אבל השלימות ראוי שתהיה גם בערכי ההדרגות של בני אדם, והזרוע הנטויה הולכת ומביאה את ההדרגות אל מרכז השלמות, אשר היד החזקה כוננה באותה שעה. ולכן גם שאר כל המצוות מכוונות ליציאת מצרים.

עולת ראי"ה א' עמ' כ"ו  
 עצם פעולת יציאת מצרים היא פעולה שאינה נפסקת כלל... והמפעל העצמי של יציאת מצרים הולך הוא ופועל את פעולתו הזרוע האלוקית אשר נחשפה במצרים לגאולתם של ישראל, היא היא נטויה ועומדת בהכנת המשכת פעולתה באין הפסק והפרעה

## ב. הלל הגדול- נסים נסתרים שבכל יום

ספר תהילים פרק קלו

(א) הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃

(ב) הוֹדוּ לְאֱלֹהֵי הַאֱלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃

(ג) הוֹדוּ לְאֱדֹנֵי הָאֱדֹנִים כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃

(כד) וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃

(כה) נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃

(כו) הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיח/א

מהיכן הלל הגדול? רבי יהודה אומר מהודו עד נהרות בבל ורבי יוחנן אומר משיר המעלות עד נהרות בבל רב אחא בר יעקב אמר מכי יעקב בחר לו יה עד נהרות בבל

**ולמה נקרא שמו הלל הגדול?**

**אמר רבי יוחנן מפני שהקדוש ברוך הוא יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריה**

רש"י פסחים דף קיח/א

ואומר עליו הלל הגדול שהקדוש ברוך הוא יושב ברומו של עולם כו' –

דכתיב הודו לאל השמים **נותן לחם לכל בשר, והיינו דבר גדול** :

ספר דברים פרק י

(יז) כִּי יִדְוֹד אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבֹּר וְהַנּוֹרָא אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא

פְּנִים וְלֹא יִקַּח שָׂחָד :

(יח) עֲשֵׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאֶלְמָנָה וְאֶהָב גֵּר לְתֵת לוֹ לֶחֶם וְשִׁמְלָה :

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף לא/א

**אמר רבי יוחנן כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא אתה מוצא ענוותנותו**

דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים :

**כתוב בתורה כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים וכתוב בתריה עושה משפט יתום**

**ואלמנה**

שנוי בנביאים כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש וגוי וכתוב בתריה ואת דכא ושפל רוח משולש בכתובים דכתיב סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתוב בתריה אבי יתומים ודין אלמנות

רמב"ן על שמות פרק יג פסוק טז

ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות - הנה מעת היות ע"ג בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא), ומהם שיודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר, יאמרו עזב ה' את הארץ וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה, כי ידבר האלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ותתקיים עם זה התורה כלה :

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם ואמר (שם ט כט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה :

**ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון** והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנוכיר זה בפינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא) אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ושנעשה סכה בכל שנה :

וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים - והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים כי הקונה מזוזה בזו אהד

וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו: ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו, וכוונת כל המצוות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו, וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ויקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג ח), מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול, חציפא נצח לבישה (עיי' ערוך ערך חצף): **ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו ענשו, הכל בגזרת עליון** כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב) ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט יג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא):

#### ספר החינוך - מצוה כה

מצות האמנה במציאות השם יתברך:

להאמין שיש לעולם אלוה אחד שהמציא כל הנמצא, ומכחו וחפצו היה כל מה שהוא, ושהיה ושהיה לעדי עד, וכי הוא הוציאנו מארץ מצרים ונתן לנו התורה, שנאמר בתחילת נתינת התורה, אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגו' [שמות כ', ב'], ופירושו כאלו אמר, תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה, כי מלת אנכי תורה על המציאות. ואשר אמר אשר הוצאתיך וגו', **לומר שלא יפתה לבבכם לקחת ענין צאתכם מעבדות מצרים ומכות המצרים דרך מקרה, אלא דעו שאנכי הוא שהוצאתי אתכם בחפץ ובהשגחה, כמו שהבטיח לאבותינו אברהם יצחק ויעקב:**

#### תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז/ב

אמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה שנאמר מה מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו

#### תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז/ב

**עד היכן תכלית יסורין** אמר רבי אלעזר כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו מתקיף לה רבא זעירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אפילו נתכונו למזוג בחמין ומזגו לו בצונן ומזגו לו בחמין ואת אמרת כולי האי מר בריה דרבינא אמר אפילו נהפך לו חלוקו רבא ואיתימא רב חסדא ואיתימא רבי יצחק ואמרין לה במתניתא תנא **אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו ביזו שתיים**

#### Albert Einstein

There are only two ways to live your life:  
One is as though nothing is a miracle.  
The other is as though everything is a miracle.

## ח) כל ימי חייד - היישום לחיינו

דברים פרק טז

(ב) וזבחת פסח לידוד אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ידוד לשכן שמו שם :  
(ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים **כל ימי חייד** :

### 1) המצרים שבכל יום ויום

ספר התניא - חלק ראשון - פרק מז

והנה בכל דור ודור **וכל יום ויום** חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים והיא **יצאת נפש האלהית ממאסר הגוף** משכא דחויא ליכלל ביחוד אור א"ס ב"ה ע"י עסק התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים בק"ש שבה מקבל וממשיך עליו יחודו ית' בפירוש באמרו ה' אלהינו ה' אחד.

שפת אמת ספר שמות - פרשת וארא - שנת [תרל"ד]

**והאמת כי בכל עת יש מצרים לכל איש ישראל.**

**לכן מזכירין בכל יום יצ"מ. וכפי מה שיודעין וזוכרין שהש"י הוציאנו.**

א"צ להיות בפועל תוך המיצר. כי כשאדם שוכח ומתגאה לומר כחי ועוצם ידי כו'. אז צריכין להביאו במיצר. ושיראה כי הכל מהש"י. ויצ"מ ה' הכנה לדורות כמ"ש בגמ' המוציא כולל להבא. ומעיקרא משמע כו'. פי' שיצ"מ ה' לדורות. וכפי מה שהאדם זוכר ביצ"מ. כן מתעורר אצלו יצ"מ בכל זמן. ועיקר גלות מצרים הוא שאין השכל והדעת של האדם מתפשט כראוי בכל מעשיו כמ"ש בספרים. והש"י צוה להגיד זה לבנ"י במצרים כי היו צועקים מעבודה קשה בפועל. ואח"כ ששמעו ממרע"ה כי אחר הגאולה יחול עליהם ש"ש. ולקחתי כו' והייתי לכם לאלקים. וגבר אצלם צער זה שע"י שיעבוד מצרים אין יכולין להתקרב להש"י לקבל עול מלכותו. ודאגו ע"ז. והי' זה הכנה לגאולה. והוא ללמוד גם לנו ע"ז שמצפין לגאולה כדי להיות עבדי הש"י שיחול עלינו שמו ית' ע"ז נזכה לגאולה במהרה בימינו אמן :

### 2) כח התפילה

ספר פרי צדיק פרשת בא - אות ט

**עיקר זכרון יציאת מצרים שיזכור האדם אף בצר לו מכל מקום כשיפנה עצמו להשם יתברך יושיעו מכל צר ועאקו דיליה** כמו שהיו במצרים בעומק הקליפות כמו שנאמר גוי מקרב גוי (כמו שאמרו ויקרא רבה פ' כג) אלו ואלו וכו', ומכל מקום הוציאם השם יתברך כן כל איש אשר ידע נגעי לבבו לא יתיאש חס וחלילה מלבקש עזר ה' להושיעו מן המצר.